

ห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) The Value Chain for Sustainable Development of Community Enterprise by Young Entrepreneur Chamber of Commerce (YEC)

จันทนา ฤทธิสมบูรณ์* และ ทักษญา สง่าโยธิน
Jantana Ridsomboon* and Taksaya Sangayotin

วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Graduate School of Commerce (GSC), Burapha University

*ติดต่อผู้เขียน ridsomboon@hotmail.com

ส่งบทความ 4 มิถุนายน 2561 | แก้ไข 12 ตุลาคม 2561 | ตอรับ 24 ตุลาคม 2561 | เผยแพร่ 28 มีนาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงประธานกลุ่ม ที่ปรึกษา และสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) จำนวน 17 ตัวอย่าง เพื่อสัมภาษณ์แนวคิดโดยอิงทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่าและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดทำตารางสังเคราะห์เพื่อหาความถี่ของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินกิจกรรมธุรกิจตามทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของกิจกรรมธุรกิจตามแนวคิดห่วงโซ่มูลค่าในกลุ่มตัวอย่างได้เสนอหลักการ/แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนภายใต้ กิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม และกิจกรรมสนับสนุน 5 กิจกรรม รวมถึงแนวคิดในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนส่วนของการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนควรมีแนวคิดแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์ วิสาหกิจชุมชนควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนควรมีวิสัยทัศน์และเสียสละเป็นแบบอย่างที่ดีกับสมาชิก วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้จัดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรการผลิตที่เป็นของท้องถิ่นมากกว่าทรัพยากรจากภายนอก ตามลำดับ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายพบว่าหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ควรมีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้กลุ่มฯ มีความรู้ในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ภาครัฐควรทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ควรมีรายวิชา และ/หรือหลักสูตร สอนวิธีคิดแบบผู้ประกอบการ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติพบว่า ผู้นำมีความสำคัญมาก วิสาหกิจชุมชนควรเริ่มจากความต้องการของสมาชิก มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กฎเกณฑ์ และระเบียบชัดเจน มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการทำงานอย่างเป็นระบบและมีแผนการสืบทอดวิสาหกิจชุมชนมีการเชื่อมโยงกันเองทั้งภายในพื้นที่เดียวกันและต่างพื้นที่ ควรเน้นการสร้าง ความแตกต่างเพื่อดึงดูดผู้บริโภคข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบแยกประเภท เพื่อให้เห็นผลการวิจัยในแต่ละรูปแบบอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ห่วงโซ่มูลค่า, วิสาหกิจชุมชน, ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC)

Abstract

This study is a qualitative research; the purpose is to investigate value chain of young entrepreneur group to be the sustainable community enterprises. The instrument is a semi-structured interview questions. The in-depth interview conducts by using purposive sampling method. The sample group is the young entrepreneur administrator such as president, adviser, and member of the YEC group, totally 17 samples. The interview conducts by the concept of the sustainable development model based on the value chain theory and the sustainable economy philosophy. Afterwards, the data were analyzed and synthesized to table to illustrate the frequencies of the sample group. The implementation of the enterprises goal is to find which the factors are affecting to the community enterprise success. The research results are as follows: On the aspect of the enterprise activities based on the value chain theory, the sample group propose the performance enterprise should be consisting with five primary activities and five supporting activities, with

all enterprises' activities and the concepts of the sample group applies to the sustainable development model. For the synthesis of the factors affecting the community enterprise success, five factors were found in this study in order from major to minor by effecting size respectively. First, the community enterprises should have distinctive or unique ideas; Second, the community enterprises should combine each other as a group within community to be connection network; Third, the community enterprise's leaders should have visions and sacrificed as role model for members; Fourth, the community enterprises should focus on the members' participation, know how to apply the local wisdom, adapt with modern technology; Fifth, the community enterprises should use raw materials in local resources which is available on the inside rather than those available on the outside. For policy suggestions, the organizations that are in charge to supporting the community enterprises should be linked to working together through integration and continuously. Moreover, that organization should provide them with innovation and technology knowledge. The government sector should serve as a linkage between different organizations. The course and curriculum that train an entrepreneur should create for changing mindset. For practical suggestions, have found the importance of the leadership, and the community enterprises should begin with members' needs with the clear structure of roles, duties, responsibilities, criteria, and regulations. There should have meeting agenda regularly, systematic work proceedings and succession planning for the community enterprises. In addition, the community enterprises should connected within the same and different part of areas, emphasis on the concept of making differentiate strategy to attract consumers. For further research suggestion, the next research on community enterprises should be separated into many type of business for concentration on each business individually and explicitly.

Keywords: value chain, community enterprise, Young Entrepreneurs Chamber of Commerce (YEC)

■ บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสื่อสาร วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนบนโลกใบเดิม แต่ไม่มีอะไรที่เหมือนเดิม ทุกอย่างถูกปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคม ทุกหน่วยในระบบเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ไม่มีใครสามารถอยู่ในจุดเดิมได้อย่างมั่นคงโดยขาดการพัฒนาตนเองหลาย ๆ ประเทศต้องมีการปรับแผนพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วน สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้มีแนวทางการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกล่าวถึงการสร้าง “ความมั่นคง” คือ การขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ มีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ฯลฯ “ความยั่งยืน” คือการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาในทุกระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ในส่วนของภาคธุรกิจในประเทศไทยนั้น วิสาหกิจชุมชนถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของภาคธุรกิจที่มีความเป็นชุมชนและใกล้ชิดกับระบบเศรษฐกิจฐานรากเป็นอย่างมาก โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายที่ 3 เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น แนวทางการพัฒนาที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน โดยส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยความรู้ไปสู่วิถีชีวิตที่ดี พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งที่กล่าวมาจะเห็นว่าการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ เพราะรัฐบาลเล็งเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนนั้น มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศและวิสาหกิจชุมชนก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

สำหรับแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ ในยุทธศาสตร์ที่ 2 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นั้น ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ โดยประการหนึ่งของการมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าเพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนายั่งยืน คือ เสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่มให้เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตร โดยอาศัยแนวคิดและกระบวนการสหกรณ์เป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบคลุมเกษตรกรและประชาชนในทุกพื้นที่ และขยายผลเชื่อมโยงเครือข่ายระบบการผลิต การตลาดและการเงิน กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน โดยวิสาหกิจชุมชนก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนา และอาศัยกลไกของการนำห่วงโซ่มูลค่ามาช่วยยกระดับการแข่งขัน มุ่งเน้นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมาผู้วิจัยพบว่าปัจจัยกำหนดความสำเร็จในการทำวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ การเงินและการระดมทุน รองลงมาคือ ความรู้ด้านการตลาด ปัจจัยแรงงาน การบริหารจัดการ และคุณภาพการผลิต และปัญหาที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ขาดองค์ความรู้ในการประกอบธุรกิจ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายกับภายนอก ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการตื่นตัวของทุกภาคส่วนในการร่วมกันปฏิรูปประเทศไทยตามนโยบายของรัฐบาลโดยส่วนหนึ่งได้มีการดำเนินการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากผ่านทางวิสาหกิจชุมชน และมีแนวทางการพัฒนาโดยใช้เครือข่ายพลังคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจ และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ เสริมสร้างทักษะเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ เห็นพ้องต้องกันว่าจะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศได้ ทางหอการค้าไทยที่เป็นองค์กรอิสระและเป็นแนวร่วมกับภาครัฐ

ในการร่วมกันปฏิรูปประเทศไทยเพื่อก้าวสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ได้พัฒนาโครงการผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (Young Entrepreneur Chamber of Commerce: YEC) โดยสมาชิกของกลุ่มคือ ทายาทของนักธุรกิจที่เป็นสมาชิกของหอการค้าจังหวัดทั่วประเทศ ในปัจจุบันมีสมาชิกราว ๕,000 กว่าคน คนกลุ่มนี้เป็นพลังคนรุ่นใหม่และมีความเข้าใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ และได้รับการปลูกฝังแนวความคิดการดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเปิดมุมมองและโลกทัศน์พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพทักษะ และความเป็นผู้นำการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปส่งต่อให้กับสมาชิกในจังหวัดของตน และพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิดให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจฐานราก อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยอาศัยแนวคิด ความรู้ ประสบการณ์และเครือข่ายของกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ร่วมกันพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอันจะส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชนให้มีความก้าวหน้าทันเทคโนโลยี สามารถขยายตลาดและเกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเล็งเห็นว่าผลที่ได้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนทั่วไปสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการปรับปรุงการทำงานภายในองค์กรของตน อีกทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ฯลฯ สามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณา กำหนดแนวทางในการส่งเสริมและดูแลกิจการในท้องถิ่นของตนเองต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

■ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

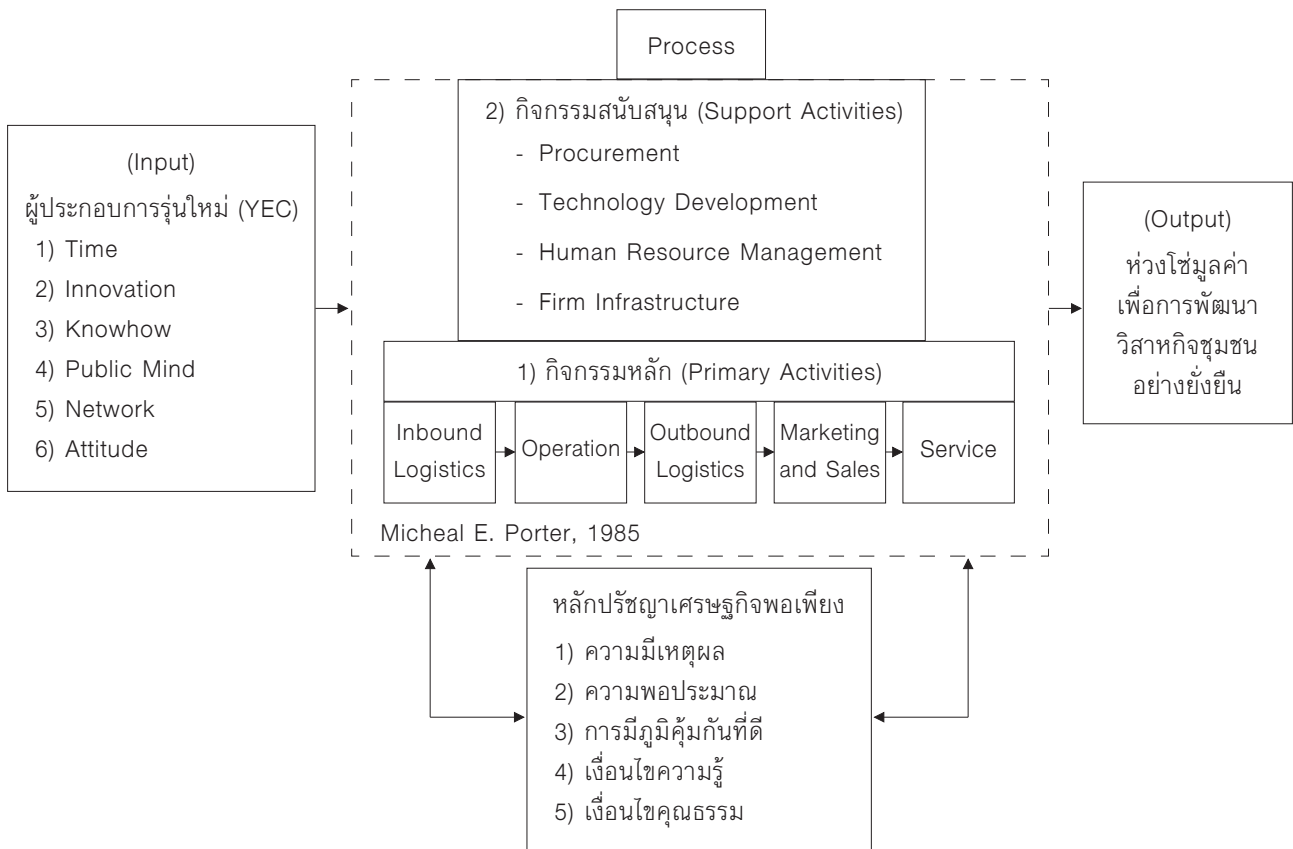
ได้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่าและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดของผู้ประกอบการรุ่นใหม่เพื่อมาประยุกต์ใช้

ในการพัฒนาองค์กรวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่ใช้ศึกษา คือ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีระบบโดยปัจจัยนำเข้า คือ แนวคิดของกลุ่มผู้ประกอบการ

การรุ่นใหม่ (YEC) ผ่านกระบวนการ คือ ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยใช้ทฤษฎีห่วงโซ่มูลค่า (value chain) เพื่อนำไปปรับกิจกรรมภายในองค์กรวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน



แผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า (value chain) (Porter,1985) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการบริหารองค์กร การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำธุรกิจโดยมีวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่เป็นผู้บริหาร

องค์กรธุรกิจและเป็นประธาน ที่ปรึกษา หรือสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) จำนวน 17 ราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่เป็นผู้บริหารองค์กรธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและเป็นประธาน ที่ปรึกษา หรือสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC: Young Entrepreneur Chamber of Commerce) ในจังหวัดต่าง ๆ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive

selection) จำนวนทั้งสิ้น 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีดังนี้

แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยรวมถึงการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและมีความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการทำวิจัย) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการวิเคราะห์ IOC (index of objective congruence) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ และพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาตรวจสอบก่อนทำการสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญชนิดหมายสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์มาจัดทำตารางสังเคราะห์เพื่อให้

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการจัดการวัตถุดิบที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. มีการจัดทำต้นทุนการเก็บรักษาวัตถุดิบ	X	X		X								X						4
2. มีระบบการบริหารจัดการวัตถุดิบที่ดี								X				X	X	X				4

โดยสรุปการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดในห่วงโซ่มูลค่า และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ตามความเห็นของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) มีลักษณะ และแนวทางในการปฏิบัติที่ดีดังนี้

ได้มาซึ่งผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ผลสัมฤทธิ์แนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรมประกอบด้วย 1) การจัดการวัตถุดิบ 2) การแปรรูปและการบรรจุสินค้า 3) การกระจายสินค้า 4) การขายและการตลาด 5) การบริการหลังการขาย กิจกรรมสนับสนุน 5 กิจกรรมประกอบด้วย 1) การจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบ 2) เทคโนโลยีและนวัตกรรม 3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร 5) กิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ และเป็นประธาน ที่ปรึกษาหรือสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) ทั้งสิ้น 17 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ในรูปแบบตาราง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาแยกเป็นข้อๆ ตามข้อคำถาม และนำผลการสัมภาษณ์แต่ละบุคคลมาลงค่าคะแนนความถี่ โดยคนที่ตอบตรงตามเนื้อหาแต่ละข้อ ผู้วิจัยจะใส่เครื่องหมาย X ส่วนผู้ที่ไม่ได้ตอบข้อดังกล่าว ผู้วิจัยจะเว้นว่างไว้ได้ข้อมูลดังนี้

จากตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) ในด้านกิจกรรมการจัดการวัตถุดิบที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดทำต้นทุน

การเก็บรักษาวัตถุดิบ เช่น ค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าแรง และ การจัดเก็บ การกระจาย การเบิกจ่าย การจัดการวัตถุดิบ
 ควรมีระบบการบริหารจัดการวัตถุดิบที่ดี เช่น การตรวจรับ คงคลัง และการตรวจเช็ควัตถุดิบคงเหลือ

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการดำเนินงานแปรรูปและการบรรจุสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ผลิตสินค้าที่มุ่งเน้นคุณภาพและ เพิ่มนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับ ตัวสินค้า	X				X							X	X	X	X	X		7
2. ระมัดระวังเรื่องปริมาณ ในการบรรจุภัณฑ์	X																	1
3. ให้ความสำคัญกับการบริหาร คุณภาพตามแนวทาง TQM	X	X		X			X	X		X		X	X		X			8
4. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อย่างต่อเนื่อง	X		X		X	X		X	X		X						X	8
5. สร้างจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ ให้เกิดขึ้นกับตัวสินค้า				X	X	X				X	X	X		X		X	X	9

จากตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ด้านกิจกรรม
 การดำเนินงานแปรรูปและการบรรจุสินค้าของวิสาหกิจชุมชน
 เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรสร้างจุด
 เด่นหรืออัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับตัวสินค้า เพื่อให้สินค้ามีความ
 แตกต่างจากแหล่งอื่นวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญ
 กับการบริหารคุณภาพตามแนวทาง TQM (total quality
 management) โดยเน้นหลักการ คือ 1) มุ่งเน้นคุณภาพ

2) ปรับปรุงกระบวนการ 3) ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม วิสาหกิจ
 ชุมชนควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจ
 ชุมชนควรผลิตสินค้าที่มุ่งเน้นคุณภาพและเพิ่มนวัตกรรม
 ใหม่ ๆ ให้กับตัวสินค้าในราคาที่เหมาะสม ไม่มุ่งเน้นผลิต
 สินค้าปริมาณมากแต่ราคาถูกและวิสาหกิจชุมชนควร
 ระมัดระวังเรื่องปริมาณในการบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน

ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการกระจายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน	X			X		X		X				X			X		X	7
2. มีระบบการจัดการสินค้าคงคลัง			X															1
3. ขยายช่องทางตลาด		X											X	X	X			4
4. มีการวางระบบโลจิสติกส์		X	X	X		X				X	X							6

จากตารางที่ 3 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรม
 การกระจายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนน
 ความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรประสานงานกับภาค
 ส่วนอื่น ๆ จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเพิ่มช่อง
 ทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนควรมีการวางระบบ

โลจิสติกส์เพื่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพวิสาหกิจ
 ชุมชนที่มีความพร้อมควรขยายช่องทางตลาดผลิตภัณฑ์
 ให้ก้าวสู่ระดับพรีเมียม และวิสาหกิจชุมชนควรมีระบบ
 การจัดการสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการขายและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ออกแบบสินค้าให้ตรงความต้องการลูกค้า	X		X			X					X			X	X		X	7
2. ตั้งราคาสินค้าโดยคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์	X													X				2
3. มีแผนงานส่งเสริมการขายและการสื่อสารตลาดอย่างมีระบบ	X		X			X	X				X		X	X	X	X	X	10
4. พัฒนาตราสินค้าให้มีความโดดเด่น		X	X				X				X			X			X	6
5. มีบรรจุภัณฑ์มีเอกลักษณ์แปลกใหม่		X	X			X	X				X		X	X	X	X	X	10
6. เพิ่มช่องทางการตลาดสินค้าแบบออนไลน์		X						X			X		X					4
7. มีสถานที่วางขายสินค้าที่มีความทันสมัย ดึงดูดใจผู้บริโภค		X		X										X	X	X	X	6
8. ขออนุญาตเครื่องหมายทางการค้าต่างๆ อย่างถูกต้อง	X	X				X												3

จากตารางที่ 4 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมการขายและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรมีแผนงานส่งเสริมการขายและการสื่อสารตลาดอย่างมีระบบ วิสาหกิจชุมชนควรมีบรรจุภัณฑ์มีเอกลักษณ์แปลกใหม่ วิสาหกิจชุมชนควรออกแบบสินค้าให้ตรงความต้องการลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (ศึกษาความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง) วิสาหกิจชุมชนพัฒนาตราสินค้าให้มีความโดดเด่น วิสาหกิจ

ชุมชนควรมีสถานที่วางขายสินค้าที่มีความทันสมัย ดึงดูดใจผู้บริโภค และมีสิ่งอำนวยความสะดวก (ที่จอดรถ ห้องน้ำ) วิสาหกิจชุมชนควรเพิ่มช่องทางการตลาดสินค้าแบบออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลา วิสาหกิจชุมชนมีการขออนุญาตเครื่องหมายทางการค้าต่างๆ อย่างถูกต้อง และวิสาหกิจชุมชนควรตั้งราคาสินค้าโดยคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์เป็นฐาน (รวมค่าเสียโอกาสเข้าไปด้วย)

ตารางที่ 5 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการบริการหลังการขายของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. มีการบริการหลังการขายที่สร้างความประทับใจให้ลูกค้า		X		X		X	X	X		X	X	X	X					9
2. ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการตลอดเวลา								X		X								2
3. มีการรับประกันสินค้า								X						X				2
4. มีการให้บริการที่รวดเร็ว	X		X		X					X					X	X	X	7

จากตารางที่ 5 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมการบริการหลังการขายของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรมีการบริการหลังการขาย

ที่สร้างความประทับใจให้ลูกค้าวิสาหกิจชุมชนมีการให้บริการที่รวดเร็ววิสาหกิจชุมชนควรปรับปรุงคุณภาพการให้บริการตลอดเวลา และวิสาหกิจชุมชนควรมีการรับประกันสินค้า

ตารางที่ 6 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. เลือกสรรวัตถุดิบจากหลายแหล่ง		X										X						2
2. จัดให้มีวัตถุดิบเพียงพอ												X	X	X			X	4
3. คำนวณต้นทุนวัตถุดิบอย่างละเอียด	X	X		X								X						4
4. ใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพ								X				X		X		X		4

จากตารางที่ 6 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรจัดให้มีวัตถุดิบเพียงพอเพื่อทำการผลิตอย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนต้องมีความรู้เรื่องการคำนวณต้นทุนวัตถุดิบอย่างละเอียด

เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้ แต่มีราคาต่ำ และวิสาหกิจชุมชนควรเลือกสรรวัตถุดิบจากหลายแหล่ง ลดการพึ่งพาจากผู้จำหน่ายเพียงรายเดียว เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับผู้ขายวัตถุดิบ

ตารางที่ 7 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมสินค้าออกแกนนิกส์	X			X				X		X	X							5
2. นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการวางแผนการบริหารวัตถุดิบ	X						X				X							3
3. ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ		X		X	X				X			X						5
4. นำเทคโนโลยีการตลาดสมัยใหม่ที่เป็นลักษณะ Free Media มาใช้			X			X	X	X		X	X			X	X	X	X	10
5. เรียนรู้เทคโนโลยีการจัดส่งสินค้าในหลายๆ ช่องทาง	X	X		X				X				X	X					6
6. ใช้ซอฟต์แวร์ต่างๆ ช่วยในการดำเนินงาน	X						X			X								3

จากตารางที่ 7 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนมีการนำเทคโนโลยีการตลาดสมัยใหม่ที่เป็นลักษณะ free media มาใช้เพิ่มช่องทางการขายและ

การรับรู้สินค้าของผู้บริโภค ในรูปแบบ E-commerce วิสาหกิจชุมชนต้องเรียนรู้เทคโนโลยีการจัดส่งสินค้าในหลายๆ ช่องทาง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับนวัตกรรมสินค้าออกแกนนิกส์หรือเกษตรอินทรีย์ที่ผู้บริโภคให้ความสนใจ

ในปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนควรรู้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อช่วยในการออกแบบสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการวางแผนการบริหารวัตถุดิบ

และวิสาหกิจชุมชนควรรู้ใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ เช่น microsoft office, โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป เป็นต้น

ตารางที่ 8 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้สมาชิกพร้อมรับความรู้ใหม่ ๆ	X	X	X	X		X		X				X	X	X	X	X		11
2. จัดอบรมหรือส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมแผนธุรกิจ		X				X		X			X	X	X		X	X	X	9
3. มีการฝึกทักษะการทำงานที่จำเป็นให้กับสมาชิก												X				X	X	3
4. สร้างวัฒนธรรมองค์กร		X		X		X								X				4
5. มีระบบการจ่ายค่าตอบแทนและเงินปันผลที่ชัดเจน โปร่งใส	X		X	X			X	X		X			X		X			8

จากตารางที่ 8 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้สมาชิกพร้อมรับความรู้ใหม่ ๆ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกวิสาหกิจชุมชนควรจัดอบรมหรือส่งสมาชิกเข้ารับการอบรมให้ความรู้ในด้านการทำแผนธุรกิจ

วิสาหกิจชุมชนควรมีระบบการจ่ายค่าตอบแทนและเงินปันผลที่ชัดเจน โปร่งใสมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานร่วมกัน และเปลี่ยนแนวคิดความเป็นผู้ให้ ให้สมาชิกกระตือรือร้นจากข้างใน และวิสาหกิจชุมชนควรจัดให้มีการฝึกทักษะการทำงานที่จำเป็นให้กับสมาชิกวิสาหกิจตามตำแหน่งงาน

ตารางที่ 9 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ผู้นำมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กร	X	X								X	X		X	X	X	X	X	9
2. มีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม				X			X	X	X		X					X		6
3. ให้ความรู้แก่สมาชิกเรื่องบัญชีครัวเรือน	X	X								X		X			X	X	X	7
4. มีความรู้และความสามารถในการหาแหล่งเงินทุน	X	X									X	X	X	X	X	X		8
5. ให้ความสำคัญต่อการคำนวณต้นทุนการบริหารจัดการ	X	X										X						3
6. จัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน		X	X	X	X					X	X		X	X	X		X	10
7. สมาชิกร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ		X				X				X	X	X	X	X	X	X	X	10

ตารางที่ 9 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรวิสาหกิจชุมชน (ต่อ)

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
8. มีอุปกรณ์ เครื่องจักร และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ			X		X		X	X	X							X	X	7
9. สมาชิกร่วมกันวางแผนสืบทอดวิสาหกิจชุมชนให้คนรุ่นใหม่												X						1

จากตารางที่ 9 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น การจัดทำแผนธุรกิจสมาชิกวิสาหกิจชุมชนร่วมกันกำหนดให้มีกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เอื้อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและลดการขัดแย้ง รวมถึงการสื่อสารให้สมาชิกทุกคนเข้าใจและปฏิบัติตาม ผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กร เช่น 8M (man, money, material, management, market, machine, method, minute) วิสาหกิจชุมชนมี

ความรู้และความสามารถในการหาแหล่งเงินทุนวิสาหกิจชุมชนมีการให้ความรู้แก่สมาชิกในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนวิสาหกิจชุมชนจัดให้มีอุปกรณ์ เครื่องจักร และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ (หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนหรือใช้ทุนของวิสาหกิจเอง) วิสาหกิจชุมชนควรมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มีความรวดเร็วในการสั่งงานและการตัดสินใจ วิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการคำนวณต้นทุนการบริหารจัดการ เช่น ค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และสมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผนการสืบทอดวิสาหกิจชุมชนให้คนรุ่นใหม่ในชุมชน

ตารางที่ 10 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ควรสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กร	X	X	X			X	X	X		X	X	X		X	X	X	X	13
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่ม YEC และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี		X									X	X		X	X	X	X	7
3. นโยบายรัฐ ควรตรงกับความต้องการและต่อเนื่อง				X	X				X		X		X	X	X			7

จากตารางที่ 10 ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กรเพื่อรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัด พาณิชย์

จังหวัด หอการค้าจังหวัด สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ฯลฯ วิสาหกิจชุมชนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่ม YEC และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี เพื่อรับคำปรึกษาและขยายเครือข่ายผ่านกลุ่ม YEC ที่กระจายตัวทั่วประเทศนโยบายให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนของภาครัฐ ควรให้ตรงกับความต้องการและมีความต่อเนื่อง

ตารางที่ 11 ผลการสังเคราะห์การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในวิสาหกิจชุมชน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. ผลผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายพอประมาณพออยู่พอกิน มีการบริหารจัดการแบบระยะยาว	X	X			X	X						X						5
2. ตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างมีเหตุมีผล											X		X	X		X		4
3. มีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง						X	X	X	X						X		X	6
4. ใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น			X	X		X					X			X	X	X	X	8
5. ปลุกฝังให้สมาชิกมีความซื่อสัตย์ มีความเพียร ความสามัคคี ฟังตนเองและฟังพวออาศัยซึ่งกันและกัน สืบสานวัฒนธรรมที่ดั่งงามในท้องถิ่น						X					X	X	X	X	X	X	X	8

จากตารางที่ 11 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในวิสาหกิจชุมชน เรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนควรใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนควรปลุกฝังให้สมาชิกมีความซื่อสัตย์ มีความเพียร ความสามัคคี ฟังตนเองและฟังพวออาศัยซึ่งกันและกัน สืบสานวัฒนธรรม

ที่ดั่งงามในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความพร้อมรับผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีการคาดการณ์ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต วิสาหกิจชุมชนผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายไม่ต้องมาก พอประมาณพออยู่พอกิน มีการบริหารจัดการแบบระยะยาว ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และวิสาหกิจชุมชนมีการตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างมีเหตุมีผลรอบคอบ และเป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ตารางที่ 12 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
1. วิสาหกิจชุมชนเน้นการลดต้นทุน พัฒนาคุณภาพสินค้า	X		X				X					X		X	X			6
2. วิสาหกิจชุมชนสามารถทำการตลาดได้ดี	X										X			X			X	4
3. สมาชิกมีใจรักในองค์กร และมีส่วนร่วมกับองค์กร			X			X						X		X	X	X		6
4. นำแนวทางการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้		X	X	X		X				X								5
5. มีแนวคิดแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์		X	X	X		X	X	X		X		X		X	X	X	X	12

ตารางที่ 12 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน (ต่อ)

ผลการสังเคราะห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
6. มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย		X		X	X	X	X	X		X		X		X	X	X	X	12
7. รู้จักการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้วัตถุดิบของท้องถิ่น	X		X	X	X		X					X	X	X		X		9
8. ผู้นำมีวิสัยทัศน์และเสียสละเป็นแบบอย่างที่ดี			X	X		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	12
9. เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก			X	X	X		X			X	X		X	X	X	X	X	11
10. สมาชิกมีความเป็นจิตอาสา เสียสละเพื่อส่วนรวม		X					X		X			X			X	X		6

จากตารางที่ 12 ผลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนเรียงตามค่าคะแนนความถี่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีแนวคิดแปลกใหม่ มีเอกลักษณ์และไม่เหมือนใครวิสาหกิจชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายผู้นำของวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนรู้จักการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรการผลิตที่เป็นของท้องถิ่น มากกว่าทรัพยากรจากภายนอกวิสาหกิจชุมชนเน้นการลงทุน พัฒนาคุณภาพสินค้าวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกมีใจรักในองค์กรและมีส่วนร่วมกับองค์กรวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกมีความเป็นจิตอาสา เสียสละเพื่อส่วนรวมถือเอาผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนส่วนตนวิสาหกิจชุมชนนำแนวทางการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินงานธุรกิจของตนเอง และวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำการตลาดได้ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) ผู้วิจัยขอเสนออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาห่วงโซ่มูลค่าเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีแนวทางการปรับกิจกรรมภายในองค์กรที่สำคัญ ๆ อาทิ เช่น ในส่วนของกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการจัดการวัตถุดิบวิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดทำต้นทุนการเก็บรักษาวัตถุดิบอย่างเข้มงวด 2) กิจกรรมการดำเนินงานแปรรูปและการบรรจุสินค้าของวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน

ควรสร้างจุดเด่น หรืออัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับตัวสินค้า เพื่อให้สินค้ามีความแตกต่างจากแหล่งอื่น 3) กิจกรรมการกระจายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนควรประสานงานกับภาคส่วนอื่น ๆ จัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 4) กิจกรรมการขายและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนควรมีแผนงานส่งเสริมการขาย และการสื่อสารตลาดอย่างมีระบบ 5) กิจกรรมการบริการหลังการขายของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนควรมีการบริการหลังการขายที่สร้างความประทับใจให้กับลูกค้า และการให้บริการที่รวดเร็วในส่วนของกิจกรรมสนับสนุนประกอบด้วย 1) กิจกรรมการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตวิสาหกิจชุมชนควรจัดให้มีวัตถุดิบเพียงพอเพื่อทำการผลิตอย่างต่อเนื่อง 2) กิจกรรมการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนควรนำเทคโนโลยีการตลาดสมัยใหม่ที่เป็นลักษณะ free media มาใช้เพิ่มช่องทางการขายและการรับรู้สินค้าของผู้บริโภค ในรูปแบบ E-commerce 3) กิจกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนควรสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้สมาชิกพร้อมรับความรู้ใหม่ ๆ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก 4) กิจกรรมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรวิสาหกิจควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานขององค์กรที่ชัดเจน 5) กิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กรเพื่อรับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกวุฒิชินโสภณพันธ์ (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับห่วงโซ่มูลค่าของการบริการอาหารโต๊ะจีนในจังหวัดนครปฐม พบว่า กิจกรรมการ

ผลิตและปฏิบัติการการผลิตควรมีวัตถุประสงค์ที่มีความแม่นยำ และแน่นอนจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น กิจกรรมการขนส่งสินค้าควรมีความรวดเร็วและถูกต้อง เพื่อไม่ต้องเสียเวลาในการตรวจทานซ้ำ กิจกรรมการตลาดและการขายเป็นมาตรฐานของการบริการ ถ้าการบริการดีก็จะทำให้ลูกค้ารู้สึกประทับใจ จดจำและจะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง กิจกรรมการให้บริการลูกค้าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการแข่งขัน เพราะลูกค้าสามารถมองเห็นและรู้สึกได้ทันทีหลังการใช้บริการ กิจกรรมที่สนับสนุนให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและดึงดูดให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอันเกิดจากการมีอุปกรณ์หรือวัตถุประสงค์ที่ดี กิจกรรมการวิจัยเทคโนโลยีและการพัฒนาระบบงาน ควรจะเกิดจากการใช้งานจริงของลูกค้าแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา กิจกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หากทำได้ดีจะทำให้พนักงานอยู่ด้วยนานไม่เกิดการลาออกบ่อยครั้ง และกิจกรรมโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรควรมีระบบของการบริหารงานที่ดี จัดเรียงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำได้

2. การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนควรใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นปลูกฝังให้สมาชิกมีความซื่อสัตย์ มีความเพียร ความสามัคคี พึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สืบสานวัฒนธรรมที่ดั่งงามในท้องถิ่น มีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความพร้อมรับผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีการคาดการณ์ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตมีการบริหารจัดการแบบระยะยาว ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจจา บรรจงศิริ และ บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง (2551) ซึ่งวิจัยเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้องเริ่มจากการสำรวจพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด การประเมินก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การติดตามผลการดำเนินงานและการประเมินผลภายหลังการพัฒนา

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ แนวคิดที่แปลกใหม่ มีเอกลักษณ์การรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายผู้นำมีวิสัยทัศน์และเสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีกับสมาชิกการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รู้จักการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรการผลิตที่เป็นของท้องถิ่นมากกว่าทรัพยากรจากภายนอก และสามารถนำแนวทางการ

ดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินงานธุรกิจของตนเองและวิสาหกิจชุมชนที่สามารถการตลาดได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทร์แดง (2555) เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า ชุมชนควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของคนในชุมชน และมีการจัดการโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งโดยอาศัยเครือข่ายซึ่งประกอบด้วย องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน และมีแนวทางที่ดีในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง และสอดคล้องกับ ปาริฉัตร สนมฉำ (2552) ซึ่งทำการศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ และมีการประชาสัมพันธ์สินค้าให้มากขึ้นกว่าเดิม เช่นเดียวกับ พิเชิต เทพวรรณ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า โครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมจะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของสมาชิกตลอดจนกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มเช่น การฝึกอบรมภาวะผู้นำ การถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญา และกิจกรรมพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ การร่วมผลิต ร่วมกันขาย ร่วมกันซื้อสินค้าที่ผลิตได้ กิจกรรมด้านพัฒนาสังคมและชุมชนก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ควรมีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง โดยใช้การเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขแบบชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเชื่อมโยงกับสถานะเศรษฐกิจในขณะนั้น ๆ ควรส่งเสริมให้กลุ่มฯ มีความรู้ในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้
3. รัฐทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน และเป็น

กลุ่มเป้าหมายลูกค้ากับวิสาหกิจชุมชน โดยจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย หรือการสร้างบรรยากาศทางการค้า เช่น กิจกรรมนัดพบระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

4. หน่วยงานที่เป็นสถานศึกษาควรมีรายวิชาและ/หรือหลักสูตร สอนวิธีคิดแบบผู้ประกอบการให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่หรือผู้ที่สนใจ เพื่อให้เข้าใจ และปลูกฝังจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้นำกลุ่มควรมีความรู้ความสามารถ ไม่ยึดติดกรอบเดิมๆ มีความอดทน มุมนานะ ตั้งมั่น เสียสละ ทุ่มเท และมีความซื่อสัตย์โปร่งใส

2. วิสาหกิจชุมชนควรตั้งขึ้นมาจากความต้องการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีเป้าหมายเดียวกัน อันจะทำให้เกิดความเต็มใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

3. วิสาหกิจชุมชนต้องมีการร่วมกันกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กฎเกณฑ์ และระเบียบต่างๆ ในการเป็นสมาชิก รวมถึงการจัดสรรปันส่วนผลกำไรให้ชัดเจน จัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาวิสัยทัศน์และการทำงานของกลุ่มให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

4. วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและมีแผนการสืบทอดวิสาหกิจชุมชนให้กับสมาชิกรุ่นต่อไป

5. วิสาหกิจชุมชนควรมีการเชื่อมโยงกันเองทั้งภายในพื้นที่เดียวกันและต่างพื้นที่ ทั้งที่เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทเดียวกันและต่างประเภทกัน เพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น โดยอาจเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ เครือข่ายทางการค้า เครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

6. วิสาหกิจชุมชนมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และมีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ควรเน้นการสร้าง ความแตกต่างเพื่อดึงดูดผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบแยกประเภท เพื่อให้เห็นผลการวิจัยในแต่ละรูปแบบอย่างชัดเจน

■ เอกสารอ้างอิง

- ปาริฉัตร สนมฉำ. (2552). การศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ตามสังกัดกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชิต เทพวรรณ. (2549). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- วิทยา จันทรแดง. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์-ดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, กรุงเทพฯ.
- สังจา บรรจงศิริ, และ บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง. (2551). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560, ตุลาคม 26). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561, มกราคม 12). ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). สืบค้นจาก [file:///C:/Users/DELL/Downloads/Documents/ร่างยุทธศาสตร์ชาติ%20ระยะ%2020%20ปี%20\(พ.ศ.2560%20-%202579\).pdf](file:///C:/Users/DELL/Downloads/Documents/ร่างยุทธศาสตร์ชาติ%20ระยะ%2020%20ปี%20(พ.ศ.2560%20-%202579).pdf)
- เอกวุฒิ ชินโสภณพันธ์. (2554). ห่วงโซ่มูลค่าของการบริการอาหารโต๊ะจีนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.